

Docentenhandleiding MIXED

In deze algemene docentenhandleiding van MIXED vindt u algemene informatie over de methode, zoals de opbouw, didactiek, toetsing en LOB.

Inhoud

- Achtergrond
- Inrichting vernieuwde beroepsgerichte vmbo
- Over de methode
- Opbouw & didactiek
- Toetsing
- LOB
- Werkvormen
- eDition
- Schooltas

Achtergrond

In 2016 moeten alle vmbo-scholen het nieuwe beroepsgerichte programma aan gaan bieden en in 2018 krijgen alle leerlingen een examen beroepsgericht nieuwe stijl voorgelegd.

De beroepsgerichte programma's in het vmbo moesten worden vereenvoudigd, verduidelijkt en geactualiseerd. Op 29 november 2011 vond de startbijeenkomst plaats van het project Vernieuwing beroepsgerichte programma's in het vmbo. In deze programma's is vastgelegd wat leerlingen moeten kennen en kunnen aan het eind van hun opleiding.

Uitgangspunten zijn dat de nieuwe programma's aansluiten op actuele ontwikkelingen in de (beroeps)werkelijkheid en de vervolgopleidingen in het mbo, dat ze rekening houden met leerroutes van leerlingen en dat ze bijdragen aan een betere organiseerbaarheid van het onderwijs, ook bij dalende leerlingenaantallen. De bedoeling is dat in 2017 de eerste beroepsgerichte vmbo-examens nieuwe stijl worden afgelegd, want met de invoering van het vernieuwde vmbo is ook CSPE in leerjaar 3 mogelijk.

De belangrijkste uitgangspunten voor de vernieuwing:

- Het aantal examenprogramma's moet doelmatig en te organiseren zijn.
- De beroepsgerichte programma's zijn het fundament van de beroepskolom: in het vmbo leggen leerlingen de basis voor het mbo.
- Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) wordt verankerd in alle beroepsgerichte programma's.

- Elke sector kent een gemeenschappelijk beroepsgericht deel: de profielmodules. Hierin worden de belangrijkste competenties, vaardigheden, houdingen en kennis van de beroepspraktijk weerspiegeld.
- Daarnaast kent elke sector keuzevakken. De keuzevakken bieden mogelijkheden voor verbreding en verdieping en houden in sterke mate rekening met verschillen tussen leerlingen en met individuele voorkeuren en, indien van toepassing, met regiokenmerken.
- In de examenprogramma's worden de verschillen tussen de leerwegen (BB, KB, GL) in het vmbo duidelijk benoemd.

Indeling in domeinen en kwalificatiestructuur wordt gestroomlijnd met het mbo, zodat het beroepsgerichte examen vmbo als eerste proeve van bekwaamheid van het vmbo kan worden gezien.

Inrichting vernieuwde beroepsgerichte vmbo

De inrichting van het nieuwe vmbo gaat uit van uitwisseling tussen beroepsgerichte profielen. De verschillende sectoren met hun bijbehorende opleidingen zullen verdwijnen. De leerling kiest uit één van de tien beroepsgerichte profielen:

- Bouwen, Wonen & Interieur
- Dienstverlening & Producten
- Economie & Ondernemen
- Groen
- Horeca, Bakkerij & Recreatie
- Maritiem & Techniek
- Media, Vormgeving & ICT
- Mobiliteit & Transport
- Produceren, Installeren & Energie
- Zorg & Welzijn

Elk profiel is opgebouwd uit vier beroepsgerichte profielmodules. Deze vier profielmodules vormen samen het profielvak. Elk profiel bevat ook een aantal keuzevakken. De leerling volgt verplicht alle vier de profielmodules van zijn profielkeuze. Daarnaast kiest de leerling vier keuzevakken. Deze keuzevakken kunnen profielmodules en/of keuzevakken zijn, afkomstig uit het eigen profiel óf uit een ander profiel. Zo kunnen leerlingen hun eigen opleiding en leerroute samenstellen.

Over de methode MIXED

MIXED is een lesmethode voor de profielen Zorg & Welzijn, Economie & Ondernemen, Horeca, Bakkerij & Recreatie en Dienstverlening & Producten van het vernieuwde beroepsgerichte vmbo.

Economie & Ondernemen

MIXED biedt lesmateriaal voor alle beroepsgerichte profielmodules en keuzevakken van het profiel Economie & Ondernemen.

Profielmodules:

- Administratie
- Commercieel
- Logistiek
- Secretarieel

Keuzevakken:

- Financieel en administratief beheer
- Distributie
- Officemanagement
- Marketing
- Mode en Design
- Ondernemen
- Presentatie en styling
- Webshop

Zorg & Welzijn

MIXED biedt lesmateriaal voor alle beroepsgerichte profielmodules en keuzevakken van het profiel Zorg & Welzijn.

Profielmodules:

- Mens en activiteit
- Mens en gezondheid
- Mens en omgeving
- Mens en zorg

Keuzevakken:

- Beveiliging/veiligheid
- Conciërgewerkzaamheden
- Dagbesteding
- Facilitaire dienstverlening: inrichting en verzorging
- Haarverzorging
- Hand- en voetverzorging

- Huidverzorging
- Jeugd EHBO B en blessures
- Sport en bewegen
- Schoonheidsbehandeling hand, haar en gezicht
- Verzorging
- Welzijn kind en jongere
- Wonen en huishouden

Dienstverlening & Producten

MIXED biedt lesmateriaal voor alle beroepsgerichte profielmodules van het profiel Dienstverlening & Producten. Scholen zullen deze profielmodules vaak aanvullen met de profielmodules en keuzevakken van Zorg & Welzijn, Economie & Ondernemen en Horeca, Bakkerij & Recreatie.

Profielmodules:

- Organiseren van een activiteit
- Presenteren, promoten en verkopen
- Een product maken en verbeteren
- Multimediale producten maken

Horeca, Bakkerij & Recreatie

MIXED biedt lesmateriaal voor een aantal beroepsgerichte profielmodules van het profiel Horeca, Bakkerij & Recreatie. Deze vakken zijn erg interessant voor leerlingen die hebben gekozen voor een van de profielen Zorg & Welzijn of Economie & Ondernemen.

Profielmodules:

- Keuken
- Gastheerschap
- Recreatie

Opbouw & didactiek

De nieuwe inrichting van het vmbo beroepsgericht vraagt om lesmateriaal dat modulair is opgebouwd en uitwisseling tussen en binnen profielen faciliteert. MIXED doet dat door uit te gaan van dezelfde didactiek, omvang en opbouw van de profielmodules en keuzevakken.

- Expliciete leerdoelen begeleiden leerlingen naar het eindresultaat.
- Beroepsgericht didactisch model; 4C/ID-model Van Merriënboer en Kirschner.
- Taalniveau van teksten geschreven op 2F.
- Rekenopdrachten binnen de beroepscontext.
- Modulaire opbouw met weekblokken van 12 uur, inclusief LOB.
- Uniforme opzet en structuur voor docent en leerling.
- Niveaudifferentiatie beschikbaar voor basisberoepsgerichte (BB), kaderberoepsgerichte (KB) en gemengde leerweg (GL).
- LOB is geïntegreerd in de methode als weekafsluiting.
- Voor het profiel Zorg & Welzijn is de werkplekkenstructuur mogelijk.

Didactisch model

Elke niveau (profielmodule en keuzevak, blok en leereenheid) kent een vaste opbouw van oriëntatie, uitvoering en evaluatie. Het 4C-ID (4C/ID) model van van Merriënboer en Kirschner is een model voor het leren van complexe vaardigheden. Van Merriënboer gaat uit van een samenspel van leerdoelen wat samen een complex geheel vormt. Door deelvaardigheden samen te stellen kom je tot het uiteindelijke leerdoel. De lerende moet in dit model leren om de afzonderlijke vaardigheden te combineren tot een praktische vaardigheid.

Het 4C-ID model past erg goed bij de praktijkvakken van het vmbo. Het toepassen van het leerdoel kan erg goed worden vormgegeven met het 4C-ID model omdat er verschillende taken, van begeleid naar zelfstandig, voor verschillende onderdelen van de leerstof zijn voorzien in dit model. In dit model blijft de uiteindelijke complexe vaardigheid centraal staan en zijn de leertaken opstapjes naar het uiteindelijke doel.

Opbouw

De opbouw van een profielmodule en keuzevak is verdeeld naar blokken en een blok is ingedeeld naar leerobjecten. Alle profielmodules en keuzevakken bestaan uit acht weken van twaalf lessen (totaal 100 uur). Daarnaast hebben alle profielmodules en keuzevakken dus dezelfde opbouw: oriëntatie, uitvoering en evaluatie. Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) heeft een integrale plaats binnen de weekblokken, waardoor het LOB-gedeelte direct in verbinding staat met de praktijkopdrachten. LOB vindt dus ook plaats binnen de twaalf lessen per week.

De structuur bestaat uit zes leerfasen:

- Introductie
- Theorie
- Verwerking
- Toepassing
- Evaluatie/reflectie
- Toetsen

Leren door doen

De theorie van MIXED is verwerkt in taken. Taken zijn gebaseerd op een (deel)eindterm van het nieuwe examenprogramma. De taken hebben vaste elementen zoals een korte theorietekst, een (instructie)filmpje of afbeelding, een voorbeeld uit de beroepspraktijk en een werkkaart. Zo maken de leerlingen de theorie eigen door te doen.

Differentiatie

Binnen MIXED wordt niveaudifferentiatie toegepast voor BB, KB en GL. Deze differentiatie is afkomstig vanuit het eindexamenprogramma en de syllabi. In de eindtermen is, daar waar het mogelijk was, onderscheid gemaakt tussen de leerwegen. Enerzijds is dat gedaan op inhoudelijk vlak (wat moet een leerling weten), anderzijds op het niveau van beheersing (wat moet een leerling met deze kennis kunnen). Dit laatste is bijvoorbeeld zichtbaar in het onderscheid tussen de handelingswerkwoorden 'toelichten' en 'uitleggen'. Hoewel deze werkwoorden in elkaars verlengde liggen, is het accent verschillend.

- Toelichten: gegeven informatie verder verduidelijken.
- Uitleggen: een concept naar eigen inzicht verduidelijken.

Bij veel competenties en eindtermen zijn in de syllabus géén niveaoverschillen aangebracht, omdat deze voor alle leerwegen van belang zijn. Het niveaoverschil zit in de complexiteit van de opdrachten. De complexiteit van een opdracht wordt onder andere bepaald door de mate van inhoudelijke diepgang, (voor)structurering van de opdracht en het aantal factoren waarmee een leerling rekening moet houden.

Er wordt gedifferentieerd door variatie in opdrachten, complexiteit en niveau. Voor de gemengde leerweg kan er bovendien gedifferentieerd worden in tijd. Bij de opdrachttitels en subopdrachten waarbij gedifferentieerd wordt, is duidelijk aangegeven voor welk niveau de opdracht is bedoeld: BB, KB of GL. Een leerling kan dus snel zien of hij een opdracht al dan niet moet maken.

Het Cito verwacht dat de differentiatie de komende jaren verder gespecificeerd zal worden. Een examenprogramma is namelijk altijd in ontwikkeling. De toekomstige CSPE's zullen meer duidelijkheid gaan geven over de verschillen tussen de leerwegen.

Toetsing

Kwalitatief goed lesmateriaal valt of staat met goede toetsen. Een goede toets moet een afspiegeling zijn van wat de leerling in de lesstof heeft geleerd en moet op de juiste manier inzichtelijk maken hoe een leerling presteert. Een slechte toets kan een vertekend beeld geven van de prestaties en voortgang van de leerling en doet ook geen recht aan de rest van de lesstof. De verantwoordelijkheid voor kwaliteit van toetsing is steeds belangrijker voor scholen. In MIXED is de kwaliteit van de toetsen (en uiteraard de overige lesstof) daarom een belangrijk speerpunt. Dit wordt bereikt door de toetsen te relateren aan de taken en deeltaken. Op die manier wordt gewaarborgd dat lesstof en toetsen op elkaar aansluiten en dat de lesstof de juiste kwaliteit heeft.

RTTI is een taal over leren, om leerdoelen expliciet te maken en leerlingen gerichte feedback te geven. Met het toetsmateriaal van MIXED kun je zowel kant-en-klare toetsen gebruiken als zelf toetsen samenstellen naar eigen wens en inzicht. Toetsen gedifferentieerd naar BB, KB en GL vormen een belangrijk onderdeel bij de profielmodules van MIXED. Het toetsmateriaal is taxonomisch gelabeld om leerdoelen expliciet te maken en leerlingen gerichte feedback te kunnen geven.

RTTI wordt ingezet om de leerlingen te begeleiden in hun ontwikkeling. Bovendien wordt de integratie met meer theoretisch georiënteerde onderdelen binnen het onderwijs vereenvoudigd. Ook hier is het onderscheiden van de toepassingsniveaus van groot belang vanwege het grote verschil dat er is tussen vaardigheden beheersen conform getrainde situatie op T1-niveau versus de vaardigheden ook tactisch beheersen in nieuwe contexten op T2-niveau. Wanneer je ook I-elementen toevoegt aan je opdrachten, maak je deze voor leerlingen uitdagender en dit geeft ook zicht op het ontwikkelen naar het echte vakmanschap. Tevens wordt het met RTTI mogelijk praktisch te differentiëren naar verschillende niveaus in de klas.

RTTI staat binnen het onderwijs voor:

- **R = Reproductie:** het betreft hier bijvoorbeeld het kunnen **Reproduceren** van veiligheidsvoorschriften, plannen van aanpak, werking van apparatuur, gereedheidskennis, etc..
- **T1 = Toepassingsgericht niveau 1:** het gaat hier om **Training** van vaste operationele situaties waarmee naar analogie is geoefend in de onderwijssetting of praktijk, het gaat om vergelijkbare situaties waarin kan worden gezien of de gevraagde toepassing beheerst wordt.
- **T2 = Toepassingsgericht niveau 2:** het gaat hier om het meer **Tactisch handelen**, is de leerling in staat om in een nieuwe context (met daarin andere of extra componenten in vergelijking met de oefenomgeving) zelf te bepalen welke aanpak, methode of combinaties het meest geschikt zijn om te gebruiken.
- **I = Inzicht:** het betreft hier **Individuele klasse**, een opdracht uitvoeren waarbij de leerling zelfstandig en systematisch de context en methode bepaalt en de keuze hiervoor vanuit verschillende perspectieven kan verantwoorden, het echte meesterschap.

RTTI staat binnen het *beroepsgerichte* onderwijs voor:

- R = weten
- T1 = operationeel handelen
- T2 = tactisch handelen
- I = innovatief handelen

Om een goede opbouw in het toetsmateriaal te realiseren, voldoen de toetsen van MIXED aan de volgende eisen:

- elke toets moet minimaal 1 vraag van elke letter bevatten;
- elke toets moet bij voorkeur aan de onderstaande verdeling voldoen.

VMBO BB

	% R-vragen	% T1-vragen	% T2-vragen	% I-vragen
Minitoets	48	48	4	0
Praktijkexamen	0	78	22	0

VMBO KB

	% R-vragen	% T1-vragen	% T2-vragen	% I-vragen
Minitoets	25	69	6	0
Praktijkexamen	0	69	31	0

VMBO GL

	% R-vragen	% T1-vragen	% T2-vragen	% I-vragen
Minitoets	25	69	6	0
Praktijkexamen	0	69	31	0

Voorbeeldvragen

- R: Wat is een besteleenheid?
- T1: Afwassen met de hand doe je in een bepaalde volgorde. Geef de juiste volgorde aan.
- T2: Er zijn nog 60 potten pindakaas op voorraad. De minimumvoorraad is 80 potten, de maximumvoorraad is 220 potten. De besteleenheid is 40 potten. Hoeveel besteleenheden moet je bestellen?
- I: Reageer op de onjuiste bestelling van goederen. Zet de zinnen van de e-mail in de juiste volgorde.

Toetsmateriaal voor de profielmodules van MIXED:

- Na blok 3 een minitoets met 20 vragen, bestaande uit diverse vraagtypen.
- Na blok 6 een minitoets met 20 vragen, bestaande uit diverse vraagtypen.
- Na blok 8 een minitoets met 20 vragen, bestaande uit diverse vraagtypen.
- Eindtoets na afsluitend weekblok 8 (bestaande uit een herhalingsminitoets en een praktijktoets).

LOB: loopbaanoriëntatie en -begeleiding

In het verleden was LOB vooral gericht op het maken van de juiste studie- en beroepskeuze. Wanneer die keuze gemaakt was, leerde je een beroep en bleef je dat de rest van je loopbaan uitoefenen. Anno 2014 is dat niet meer realistisch. Bedrijven, beroepen en opleidingen veranderen continu, het is aan de werknemer om daarop te reageren en loopbaankeuzes te maken wanneer dat nodig is. Waar het maken van loopbaankeuzes voorheen een momentopname was, is het nu meer ingericht als een doorlopend proces dat steeds bijgestuurd moet worden. Loopbaankeuzes lopen als een rode draad door de gehele loopbaan, LOB moet ook als een rode draad door de nieuwe beroepsgerichte programma's van het vmbo gaan lopen.

LOB is juist voor de vmbo-leerlingen zo belangrijk, omdat zij al heel vroeg moeten starten met het nadenken over hun loopbaan. Op hun 15e kiezen ze immers al een profiel, en op hun 16e een vervolgopleiding. Omdat er minder tijd is voor het opdoen van loopbaanervaringen en het ontwikkelen van loopbaancompetenties, is het essentieel dat leerlingen hier goed in begeleid worden.

LOB is bedoeld om leerlingen te helpen bij de ontwikkeling van hun loopbaancompetenties. Die competenties bieden handvaten zodat leerlingen op basis daarvan loopbaankeuzes leren maken. Niet alleen voor de tijd die ze op het vmbo doorbrengen, maar juist ook voor hun toekomstige loopbaan. In de nieuwe beroepsgerichte examen-programma's staat LOB centraal, dat blijkt niet alleen uit de structuur (waarin keuzes maken belangrijk is) maar ook uit het feit dat LOB is opgenomen in de kern van het programma. Alle leerlingen moeten aan de slag met LOB, maar wel op een manier die past bij hun interesses.

Inrichting

LOB moet als een rode draad door het nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's lopen en een centrale plaats in het programma hebben. Die centrale plaats voor LOB is gevonden door LOB in de kern van de examenprogramma's te plaatsen.

De kern bestaat voor alle examenprogramma's uit drie delen:

- a. Algemene kennis en vaardigheden
- b. Professionele kennis en vaardigheden
- c. Loopbaan oriëntatie en -ontwikkeling

De kandidaat is in staat zijn eigen loopbaanontwikkeling vorm te geven. Hij doet dat met een oriëntatie op een toekomstige opleiding en (loop)baan door middel van reflectie op het eigen handelen en reflectie op ervaringen. Dit is verder uitgewerkt naar subdoelen. De kandidaat heeft de vaardigheid de eigen loopbaan vorm te geven door op systematische wijze om te gaan met loopbaancompetenties. Marinka Kuijpers, bijzonder hoogleraar 'Leeromgeving en Leerloopbanen in het (V)MBO' aan de Open Universiteit, heeft vijf loopbaancompetenties geformuleerd. Deze loopbaancompetenties worden ook toegepast binnen MIXED:

1. Wat kan ik het best en hoe weet ik dat?	kwaliteitenreflectie
2. Waar ga en sta ik voor en waarom dan?	motievenreflectie
3. Waar ben ik het meest op mijn gemak en waarom dan?	werkexploratie
4. Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?	loopbaansturing
5. Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?	netwerken

De kandidaat maakt zijn eigen loopbaanontwikkeling inzichtelijk voor zichzelf en voor anderen door middel van een 'loopbaandossier'. In een loopbaandossier is opgenomen welke activiteiten zijn uitgevoerd die hebben bijgedragen tot het ontwikkelen van de 'loopbaancompetenties'. In het loopbaandossier wordt beschreven bij een aantal uitgevoerde activiteiten:

- De beoogde doelen
- De resultaten
- De evaluatie en conclusie
- Welke vervolgactiviteiten gepland zijn op basis van de opgedane ervaringen en de daarbij horende conclusies

Uitleg loopbaancompetenties

1. Kwaliteitenreflectie: waar ben ik goed in?

Bij kwaliteitenreflectie helpt de docent de leerling nadenken over en achterhalen van zijn sterke kanten. De leerling kan die sterke kanten ervaren tijdens opleiding of werk, maar ook in zijn vrije tijd en persoonlijk leven.

Met sterke kanten worden vaardigheden bedoeld die de leerling in verschillende situaties in kan zetten, bijvoorbeeld creativiteit, inlevend vermogen, nauwkeurigheid, praktisch inzicht, probleemoplossend vermogen, zorgvuldigheid, handig zijn met gereedschap, mensenkennis, dienstbaarheid of stressbestendigheid.

Kwaliteitenreflectie focust op de positieve kant van loopbaanontwikkeling: 'Wat ging er wèl goed tijdens de LOB-activiteit?'. Het is belangrijk om de leerling te helpen bij het leren kennen van zijn kwaliteiten, zodat hij ze verder kan ontwikkelen, bewuster in kan zetten in moeilijke situaties of leeropdrachten en ze kan gebruiken bij het maken van loopbaankeuzes.

2. Motievenreflectie: waar ga en sta ik voor?

Motievenreflectie is: beschouwing van de wensen en waarden die van belang zijn voor de persoonlijke loopbaan. De leerling ontdekt deze wensen en waarden door middel van ervaringen. In het gesprek met de LOB-mentor worden ervaringen besproken die een gevoel van 'wauw, daar ga ik voor!' achterlieten. De leerling leert deze gevoelens te verwoorden en vervolgens om te zetten naar wensen voor de toekomst. Daarnaast kan de leerling situaties ervaren waarin hij merkt welke waarden voor hem belangrijk zijn, en of die waarden bij zijn toekomstige werkplek passen. Waarden kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op hoe mensen met elkaar omgaan of hoe problemen worden aangepakt. Conflicten, dilemma's, 'flow'- en geluksmomenten kunnen worden gebruikt om waarden te achterhalen.

Waarden uit zich vaak in leefregels: uitgangspunten waar je naar handelt. Leefregels zijn bijvoorbeeld:

- wees altijd vriendelijk naar elkaar
- wees kritisch voor jezelf en elkaar
- zet je voor de volle 100% in
- wees altijd eerlijk
- zorg eerst voor jezelf en dan voor een ander
- zorg eerst voor anderen en dan voor jezelf
- wees zuinig op de natuur
- pluk de dag
- zorg dat je het gezellig hebt
- luister naar anderen
- zorg voor mensen
- los problemen direct op

In elke situatie waarin de leerling terecht komt (opleiding, werkplek, privé-situatie) gelden leefregels. Deze worden vaak niet uitgesproken, maar iedereen wordt wel geacht zich er aan te houden. Als jouw leefregels conflicteren met die van anderen in die situatie voel je je 'niet thuis', niet erkend en op den duur zeer ongelukkig. Vaak heeft dat niets te maken met wat je kunt.

3. Werkexploratie: waar kan ik doen waar ik het best in ben en leren waar ik goed in wil worden?

Bij werkexploratie denkt de leerling na over de werksituatie waarin hij zich prettig zou voelen. Bijvoorbeeld: Houd je ervan om buiten te zijn? Vind je het prettig om in een kantooromgeving te werken? Heb je graag veel mensen om je heen tijdens je werk? Hoe vind je het om in een ruimte zonder daglicht te werken? Breng je graag veel tijd door achter een computer? Enz.

Werkexploratie kan over eenvoudige onderwerpen gaan, zoals taken in werk, dagindeling of werkplek. Daarnaast komen complexe onderwerpen aan bod, zoals werkcultuur (omgaan met mensen, dilemma's, heersende normen en waarden), ontwikkelingen in het werkveld (economisch, technisch en wetenschappelijk) en arbeidsmarktmogelijkheden.

Wanneer er tijdens een loopbaangesprek over werkexploratie wordt gesproken, wordt dit gekoppeld aan beelden en ervaringen die leerlingen bij een stage, bedrijfsbezoek, bijbaantje of praktische opdracht hebben opgedaan, om een gevoel te krijgen van wat voor soort werk(plek) wel of niet bij hen past. De leerling kijkt even terug op de eerder besproken kwaliteiten en motieven. Daarna bespreken de docent en leerling of de opgedane werkervaring bij de leerling past. Op die manier vormt de leerling een realistisch en passend werk- en toekomstbeeld.

4. Loopbaansturing: hoe kan ik zorgen dat ik het beste uit mezelf haal?

Loopbaansturing heeft betrekking op de acties van de leerling om een volgende stap te zetten in zijn loopbaanontwikkeling. Loopbaansturing is toekomstgericht plannen en het beïnvloeden van het leer- en werkproces. Door de ontwikkeling van de voorgaande competenties, weet de leerling beter welke kant hij op zou willen. De docent kan de leerling dan helpen te kijken naar wat hij

moet doen om dat doel te bereiken, en hem uitdagen om stappen in die richting te zetten: keuzes maken, leren over waar je nieuwsgierig naar bent, begeleiding organiseren, ervaringen opdoen en bewijzen verzamelen van wat je kunt om later werk te kunnen doen dat beter bij je past. Om de leerling te motiveren in dit proces, moeten de stapjes van loopbaansturing uitdagend, maar ook haalbaar zijn: 'Wat ga je hier morgen mee doen?' Daarom is het gewenst dat de leerling de stap die hij gaat nemen zoveel mogelijk zelf bepaalt.

Stappen kunnen betrekking hebben op:

- oriëntatie; dingen uitzoeken, met mensen praten, ergens gaan kijken
- oefenen; nieuwe dingen leren waar de leerling nieuwsgierig naar is
- bewijzen; laten zien wat je kunt.

De begeleider stimuleert de leerling om zelf stappen te bedenken, daagt hem uit om iets te doen wat hij spannend vindt en wil leren. De leerling leert hierdoor zelf verantwoordelijkheid te nemen voor zijn eigen leerproces en loopbaan. Loopbaansturing betekent niet dat leerlingen niets hoeven te leren of te doen wat ze niet willen, maar het uitdagen van leerlingen om binnen de context waar dingen moeten, iets op te pakken wat ze willen leren of kunnen bewijzen. Het gaat hierbij ook juist om het opzoeken (en wellicht overschrijden) van grenzen.

5. Netwerken: wie kan mij helpen om te worden wie ik wil zijn?

De netwerkcomponent heeft betrekking op het opbouwen, gebruiken en onderhouden van een netwerk. In een loopbaanreflectiegesprek gaat het over wie de leerling al in zijn netwerk heeft, hoe de leerling een netwerkcontact kan benaderen, waarvoor en wanneer het netwerk kan worden ingezet, wat het benaderen van het netwerk heeft opgeleverd en wat de leerling kan doen op het contact te behouden. Dit is gekoppeld aan een concrete vraag of probleem waarbij het netwerk ingezet kan worden.

Begeleider en leerling kunnen samen nagaan:

- wie de leerling kent die hij direct kan benaderen om hem hierbij te helpen, bijvoorbeeld door een netwerk rondom die vraag in kaart te brengen
- wie meer over het onderwerp weet maar die hij niet persoonlijk kent
- hoe de leerling in contact kan komen met iemand uit zijn netwerk
- hoe de leerling iemand kan benaderen, bijvoorbeeld: via welk contact, wat een goed moment is, welk communicatiemiddel te gebruiken, regels die de leerlingen moet hanteren of oefenen om in 1 minuut te kunnen zeggen wie hij is, wat hij wil, waarom hij die persoon benadert, wat hij van diegene vraagt en wat de leerling er tegenover stelt
- hoe de leerling zijn netwerk kan onderhouden; op de hoogte houden, iets voor zijn netwerkcontact kan betekenen, etc.

Bij al deze netwerkactiviteiten is de leerling 'aan zet'. Netwerken wil niet zeggen dat de docent vertelt hoe de leerling iets moet doen, het gaat om 'samen ontdekken', waarna de leerling het uitvoert.

LOB binnen MIXED

LOB is sterk gekoppeld aan de werkplek of het werkbedrijf en geïntegreerd in het lesmateriaal. De vijf loopbaancompetenties van Marinka Kuijpers komen allemaal minimaal één keer binnen een profielmodule/keuzevak aan bod.

- De tijdsduur van de LOB-opdracht is 45 minuten - 2 uur per weekblok.
- Eén van de LOB-opdrachten in een profielmodule of keuzevak is een gespreksopdracht met de docent, ouders of leerlingen met elkaar.
- De LOB-opdrachten geven inzicht in de uitgevoerde activiteiten, zoals het maken van een moodboard of het schrijven van een verslag over een open dag of interview. Hiermee vult de leerling zijn LOB-dossier.

Werkvormen

Met MIXED is zowel een combinatie van leerwerkboeken en digitaal lesmateriaal als volledig digitaal werken mogelijk. Voor alle profielmodules en keuzevakken van MIXED zijn aparte leerwerkboeken en licenties beschikbaar.

Boeken en digitaal

Werken met een leerwerkboek met een startlicentie óf met een totaallicentie met het leerwerkboek (combi-pakket). De inhoud van het leerwerkboek en de digitale leeromgeving is gelijk.

Voor leerlingen

Het leerwerkboek bevat de theorie en verwerking. De startlicentie geeft toegang tot digitale werkkaarten, hulpkaarten, filmpjes en benodigde extra documenten. De totaallicentie biedt daarnaast opdrachten met bijbehorende theorie in een digitale leeromgeving. Bovendien hebben leerlingen daarmee inzicht in hun eigen voortgang en resultaten.

Voor docenten

De startlicentie biedt toegang tot het docentenmateriaal. De totaallicentie biedt daarnaast toegang tot het leerlingmateriaal, toetsen en live inzicht in de voortgang en resultaten per groep en per leerling.

Volledig digitaal

Volledig digitaal werken met de totaallicentie of met Schooltas.

Voor leerlingen

De totaallicentie biedt opdrachten met bijbehorende theorie in een digitale leeromgeving. Bovendien hebben leerlingen hiermee inzicht in hun eigen voortgang en resultaten. Schooltas toont boeken met extra functionaliteiten digitaal op tablet, laptop of pc.

Voor docenten

De totaallicentie biedt toegang tot het docentenmateriaal, het leerlingmateriaal, toetsen en antwoorden en live inzicht in de voortgang en resultaten per groep en per leerling (groepenbeheer).

eDition: digitale leeromgeving

Met eDition kunnen leerlingen hun werk maken, opslaan, nakijken en de resultaten inzien. De leerling heeft alle benodigde onderdelen overzichtelijk bij elkaar: opdrachten, theorie, filmpjes en extra documenten. eDition biedt live inzicht de voortgang en resultaten van de leerlingen. Het digitale materiaal zorgt daarnaast voor meer beleving en een rijke context en activeert hierdoor meerdere zintuigen van de leerling.

Schooltas

Volledig digitaal lesgeven kan ook met Schooltas, een goede introductie in digitaal werken met de digitale boeken als uitgangspunt. Schooltas toont boeken digitaal op tablet, laptop of pc en biedt extra functionaliteiten ten opzichte van de papieren boeken. Deze functionaliteiten heten 'prikkers'. Met deze prikkers kan je bijvoorbeeld informatie en video's delen en links toevoegen bij de lesstof. Dit maakt leren leuk en werkt motiverend voor leerlingen.